

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності_8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування

за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси

за темою:

«Бюджетна система в умовах макроекономічної нестабільності»

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Трубецька Олена Віталіївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах, коли держава перебуває у досить складному економічному становищі питання щодо управління бюджетною системою країни виносяться на передній план. За таких обставин регулювання соціально-економічних процесів за допомогою бюджетних коштів має забезпечувати необхідними фінансовими ресурсами такі галузі економіки, що приносять найбільшу віддачу від використання обмежених бюджетних ресурсів. У цьому контексті роль бюджету як інструменту макрофінансового регулювання посилюється. Тому перед державою постають досить нагальні питання, які знаходять своє відображення в існуючій сьогоденній проблематиці щодо забезпечення збалансованості та стійкості бюджетної системи та формуванні базових передумов для економічного зростання, інвестиційно-інноваційного розвитку та посиленню конкурентоспроможності українського бізнесу.

В умовах модернізації фінансової системи, коли нарощуються ризики невиконання першочергових завдань фінансової політики у зв'язку із нестабільністю політичної і економічної ситуації, яка обумовлена подіями на сході, виникає потреба у дослідженні впливу бюджетної системи на макроекономічні процеси з метою забезпечення економічного зростання.

Мета дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад функціонування бюджетної системи та розробка пропозицій щодо її вдосконалення з огляду на посилення стійкості та збалансованості останньої.

Завдання дослідження:

- вивчити засади макроекономічної нестабільності та її наслідки для бюджетної системи;
- визначити роль бюджету в соціальній та економічній стабільності держави;
- дослідити історичні та економічні передумови становлення та розвитку бюджетної системи України;
- проаналізувати основні тенденції формування доходів бюджетної системи;
- провести моніторинг видатків бюджету;
- оцінити вплив міжбюджетних відносин на стійкість бюджетної системи;
- вивчити зарубіжний досвід реформування бюджетної системи та визначити можливості його застосування в Україні;
- визначити напрями забезпечення стійкості та збалансованості бюджетної системи.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є функціонування бюджетної системи.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є сукупність економічних відносин з приводу перерозподілу ВВП через бюджетну систему.

Методи дослідження. Для виконання поставлених задач використовувалися історичний, діалектичний та логічний методи наукового пізнання з метою дослідження ретроспективи становлення бюджетної системи.

Статистичні методи використовувалися для діагностики стану бюджетної системи України, а саме: метод динамічних порівнянь та графічного зображення кількісних величин - для аналізу показників доходів та витатків бюджету, метод економіко-математичного моделювання при здійсненні факторного аналізу.

Інформаційна база. Інформаційну базу дослідження формують доробки вітчизняних та зарубіжних авторів в галузі фінансів, зокрема підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні наукові видання; законодавчі та нормативні акти, якими є Конституція України, Бюджетний кодекс, Закони України, укази Президента України, Постанови Верховної Ради України, Постанови Кабінету Міністрів України; звіти Міністерства фінансів України і Державної казначейської служби України; статистичні матеріали Державної служби статистики України та Інтернет-ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (87 найменування). Обсяг основного змісту роботи складає 88 сторінок, містить 13 рисунків та 6 таблиць.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези: Бюджетна система України: проблеми та перспективи // Матеріали міжнародної-науково практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених «Реформування фінансово-економічної системи в контексті міжнародного співробітництва» 26 жовтня 2019 року.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади функціонування бюджетної системи»**

– розглянуто: засади макроекономічної нестабільності та її наслідки для бюджетної системи; роль бюджету в соціальній та економічній стабільності держави; історичні та економічні передумови становлення та розвитку бюджетної системи України.

У другому розділі **«Діагностика стану бюджетної системи України»**
Проаналізовано: Основні тенденції формування бюджетних доходів як основи стабільності бюджетної системи; витатки бюджету; вплив міжбюджетних відносин на стійкість бюджетної системи.

У третьому розділі **«Шляхи вдосконалення бюджетної системи в умовах макроекономічної нестабільності»**

запропоновано:

- переглянути норми щодо перерахування 10% податку на прибуток приватних підприємств в державний бюджет, а в обласні бюджету спрямувати 25% податку на доходи фізичних осіб, що надходить від платників, які зареєстровані на відповідній території;

- переглянути систему податкових пільг з огляду на ефективність їх впливу щодо розвитку того чи іншого виробництва та здійснювати державний моніторинг з огляду на використання вивільнених коштів;

- запровадити систему надання адресної соціальної допомоги замість пільгового фінансування за окремими категоріями споживачів таких благ, що надасть можливість знизити розпорошення бюджетних коштів;

- розробити чіткі вимоги щодо спрямування капітальних інвестицій за рахунок бюджетних коштів та надання державної фінансової підтримки суб'єктами підприємницької діяльності на інноваційний розвиток.

- гармонізувати бюджетне і податкове законодавство для підвищення результативності функціонування бюджетної системи.

- розробити методичні підходи щодо чіткого формулювання середньострокових бюджетно-податкових цілей уряду у вигляді узагальнюючих показників бюджетної системи (загального рівня бюджетних надходжень, бюджетних видатків, бюджетного дефіциту);

- конкретизувати узагальнюючі показники у вигляді жорстких бюджетних обмежень для розпорядників бюджетних коштів та встановити певні стелі для їх розподілу у рамках бюджетних програм.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження зроблено теоретичні висновки та практичні пропозиції, які полягають у наступному:

За результатами дослідження зроблено теоретичні висновки та практичні пропозиції, які полягають у наступному:

1) Встановлено, що макроекономічна нестабільність - це перш за все коливання економічної активності (економічні цикли), поява безробіття, недовантаження виробничих потужностей, інфляції, дефіциту державного бюджету, дефіциту зовнішньоторговельного балансу. Вона характерна для ринкової економіки. Макроекономічна нестабільність у багатьох напрямках знижує ефективність економіки.

2) Визначено, що роль бюджету виявляється в можливості держави в особі органів управління, шляхом мобілізації фінансових ресурсів та їх розподілу впливати на соціально-економічні процеси. Такий вплив здійснюється через оподаткування, здійснення видатків, шляхом надання фінансової допомоги через виплати субсидій, субвенцій і дотацій. До економічних факторів належать: величина валового внутрішнього продукту; величина національного доходу; економічне зростання (спад) виробництва; продуктивність суспільної праці; рівень розвитку важливих галузей науки і техніки; фінансова політика.

3) Визначено, що бюджетна система має свій історичний розвиток. Економічна природа бюджетної системи проявляється не в переліку її структурних складових ланок, а полягає в тому, які фінансові можливості нормативно врегульовані та закріплені за її кожною складовою ланкою і який рівень фінансової незалежності мають ці складові ланки при здійсненні функціональних обов'язків, покладених на них Конституцією держави та ухваленими на її основі законодавчо-нормативними актами. Бюджетна система розвивається за відповідними принципами.

4) Встановлено, що доходи зведеного бюджету здійснювали вплив на ВВП лише у 2015 р. та у 2017 р. У першому випадку 1% приросту доходів зведеного бюджету спричиняв приріс ВВП на 14%, у другому – на 4%. В останній період коефіцієнт еластичності доходів зведеного бюджету набував значення менше одиниці, що говорить про те, що доходи зведеного бюджету не здійснювали впливу на ВВП. Негативну тенденцію можна пов'язати з впливом політичних чинників та дестабілізуючих факторів. Аналіз дохідної частини зведеного бюджету України показав, що податкові доходи складають основну їх частину, а відтак здійснюють суттєвий вплив на соціально-економічні процеси. Побудована економіко-математична модель впливу податкових надходжень на ВВП надала можливість з'ясувати, що при збільшенні податкових надходжень на 1 грн. ВВП зростає на 2,9 грн.

5) Аналіз видатків бюджету показав досить стабільну тенденцію щодо їх зростання. Незначні коливання у питомій вазі спостерігаються за напрямом загальнодержавні функції. До основних проблем системи видатків державного бюджету також можна віднести:

- недовиконання за всіма статтям видатків бюджету за всіма рівнями бюджетної системи, що є наслідком ручного управління бюджетними ресурсами.

- невідповідність основних напрямів бюджетної політики бюджетної політики пріоритетам соціально-економічного розвитку держави, що є наслідком неузгодженості соціальної, монетарної, інвестиційної та ін.. політик.

- соціальна спрямованість бюджетних видатків не дає можливість забезпечувати фінансування інфраструктурних проектів, здійснювати державну підтримку програм розвитку інноваційних технологій, впровадження сприятливих умов для залучення іноземного капіталу. Залишається невирішеною проблема оновлення основних фондів, рівень зносу яких є критичним і загрожує техногенній безпеці країни;

- прояви соціальної незахищеності та бідності працівників бюджетної сфери. Незважаючи на те, що видатки на соціальне забезпечення (оплата праці, соціальні допомоги) займають значну частку бюджету, їх рівень зростає повільніше, ніж ціни на товари і послуги, а також темп інфляції. Відповідно до порогу бідності, затвердженого Світовим Банком, понад 10 мільйонів українців вважаються офіційними злидарями.

6) Дослідження змін, викликаних реформуванням в системі міжбюджетного перерозподілу надало можливість дійти висновку, що результати реформ не набули свого виявлення у забезпеченні збалансування бюджетної системи. Встановлено, що фінансове вирівнювання дохідної спроможності територій, створюються необхідні вихідні умови для досягнення збалансованості всіх ланок бюджетної системи. Тому на часі лишаються актуальними питання щодо посилення автономії місцевих бюджетів, укріплення матеріальної бази органів місцевого самоврядування та зниження впливу центральної влади на розвиток регіонів.

7) Зарубіжний досвід демонструє цілу низку позитивної практики, яка застосовувалася різними країнами в контексті реформування бюджетної

системи. Досліджено досвід Польщі, США, В'єтнаму, Австралії, Грузії. Результати реформ, які проводили названі країни були досить переконливими, хоча і застосовувалися різні підходи у реформуванні та використовувалися різні інструменти для досягнення цілей. Проведений аналіз дозволив дійти висновку, що фокус уваги реформаторів має зосереджуватися на таких питаннях, як:

- розробка єдиних стандартів при наданні бюджетних послуг в соціальній сфері, оскільки це найбільш вагома стаття в бюджеті;
- посилення бюджетної автономії органів місцевого самоврядування;
- призупинення фінансування збиткових державних (комунальних) підприємств та зосередження уваги на підтримці тих виробництв, які реально посилюють економічний потенціал держави та сприяють посиленню стійкості бюджетної системи.

АНОТАЦІЯ

Трубецька О. В. «Бюджетна система в умовах макроекономічної нестабільності»

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра, 8.07072 «Фінанси, банківська справа, страхування» Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2019 рік.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є функціонування бюджетної системи.

У роботі досліджено теоретичні засади функціонування бюджетної системи. Здійснено діагностику стану бюджетної системи України. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення бюджетної системи України в умовах макроекономічної нестабільності.

Ключові слова: бюджетна система; бюджет; бюджетний механізм.

ANNOTATION

Trubetska O. «The budget system in the conditions of macroeconomic instability»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty, 8.07072 «Finance, Banking and Insurance» Odessa National University of Economics, Odessa, 2019.

Qualifying work consists of three sections. The object of research is the process of functioning of the budget system. The theoretical basis of the budget system is researched. Diagnostics of the state budget system of Ukraine is carried out. Proposals for improving the budgetary system were developed in the conditions of macroeconomic instability.

Keywords: budget system; budget; budget mechanism.